

VED ÅRSSKIFTET 1944-45. De harde kår som kirken led under ved forrige årsskifte er ikke på noen måte bedret når den nå igjen går inn i et nytt år. Makthaverne og deres NS-prester kjører på med sine maktmisbruk og øker sitt press. Kirkedep. tets onde ånd, Sigmund Slettebø Feyling, slapper ikke et øyeblikk av når det gjelder å komme den kirke til livs som han så skammelig har forrådt. Stimulert av "biskopene" Kvasnes og Haga og støttet av ditto Frøyland er han stadig på krigsstien for med alle midler å lamme kirkens stilling i folket. Berggrav sitter på tredje året i Asker, hvor forøvrig hans vaktstjef forleden ble skutt ned av tyskerne. Hallesby sitter på andre året på Grini, og de øvrige medlemmer av DMK er spredt og uskadeliggjort. De ikke fengslede biskoper har fått sin handlingsfrihet mer og mer begrenset. Det er Kvasnes' plan om å likvidere ledelsen som således er realisert. Denne slibrige herre, hvis moralske forhold tidligere førte til embetsfortapelse, står også bak aksjonen mot N.M.S. i sommer og høst. Den ble planmessig gjennomført etter hans anvisning, og ble gitt en publisitet som avsløret både aktørenes rettsbrudd og deres onde samvittighet. Kornelius og Amdahl, Smemo og Lid sitter fremdeles innesperret, og andre "medskyldige" er forvist. - Tallet på menigheter som er blitt fratatt sine prester er steget foruroligende idet forløpne år. Telemark, Østerdalen og Stjørdal er meget hardt rammet. Domkirkens sogn i Trondheim og Tromsø by må sies å være presteløse; "biskopene" Lothe og Sivertsen kan selv fra nasisympunkt neppe sies å være i den forfatning at de kan yte noe av åndelig verd. Presteskaper har prosentvis vært utsatt for flere inngrep enn visstnok noen annen etat, og inngrepene er tallmessig fordoblet i året som gikk. Mens det ved forrige årsskifte var ca. 50 forviste og 20 fengslede kirkemenn, er tallet ved dette årsskifte henholdsvis ca. 104 og 40, sammenlagt 144. Året 1944 karakteriseres dog ikke bare ved det store tall av inngrep, men også ved en ny form for forvisning, Lillehammer-systemet: de forviste presses sammen på et lite område så de ikke under eksilet kan virke på steder hvor det trenges hjelp, samtidig som deres egne menigheter blir liggende uten åndelig røkt. Systemet er blitt skjerpet ved overflytningen 15. desember til Helgøya som er gjort til sperret område, hvor omkr. 50 prester pluss biskopene Maroni, Hille, Skagestad og Krohn-Hanssen er plasert. Øya er å betrakte som en stor konsentrasjonsleir. - Den økede aggressivitet mot kirken betyr ikke at NS nå føler seg sterk nok til å fylle de stillinger de tømmer, med sine egne "lojale" prester. Det er ikke i følelsen av styrke de slår til, men i desperasjon. Det går like skitt med rekrutteringen av NS-prester som med produksjonen av NS-lærere. Man har i 1944 fått ordinert 6 - seks - personer, og fra tidligere år har man 25 NS-ordinerte. Selv disse dabbler mistenkelig av. Det fins menigheter med nasiprest hvor det ikke er holdt mer enn én eller to kirkegudstjenester på de siste 3/4 år, selv i julen var det stengt. Noen NS-prester varsler at de overlater hele prestegjeringen på stedet til en prest med tillit, således i Brevik og i Hedrum, eller de reiser på langvarig permisjon, som Jønsen i Holla og Lunde. Andre søker å tviholde på de tjenester som de kan tiltvinge seg. Således f. eks. Bergersen og J.B. Andersen på Toten og Johs. Andersen på Grønland, som stadig utfordrer de avdøde etterlatte med krav om å forrette ved begravelser. Samtidig overtar statsprester utensognsbegravelser uten noen tillatelse fra stedets prest og bryter dermed selv den regel de med politimakt tvinger inn på andre. De oppnår at enkelte familier oppgitt lar nasipresten forrette ved sine kjøres bære, men stort sett viser menighetene en beundringsverdig fasthet, og de rette, "streikende" presters arbeidspressvokser proporsjonalt med de økende muligheter menighetenes holdning gir. - Endel prester har måttet forlegge sin virksomhet utenfor landets grenser og virker blandt landsmenn i Sverige. - Kirkens kamp mot uretten har i 1944 kostet meget, også menneskelig; prestene Boge og Thu døde i fangenskap i sin beste alder. Men at kampen mot nasismens antikristne ånd var nødvendig er blitt enn klarere i år. Når f. eks. et kirkedepartement uten å blunke guterer presten Sandstad med hans offentlige dosering av "arisk" kristendom og at Riisnæs' solvervs-"lysfest" fortrenger den kristne jul innen hilden som hele vår ungdomsoppgjørelse skal sortere under, så viser det hvakampen har fridd oss fra.

Ei nogen storm kan
slukke/
ei noget mulm for-
mår/

K I R K E N I D A G

Primo februar 1945

de lys at overvelde/
som på Guds alter står.
M.B. Landstad.
(Sange og Digte, s. 141.)

Nye arrestasjoner: K. Ljostveit, Larvik, Agnar Sandvik, p.t. Hørum, Erling Thomle, Vålerengen, Oslo, og Møllestad, Drammen. Pastor Thomle fikk anmodning om å forrette i en begravelse. Den avdøde var en N.S.-mann som var omkommet ved flyangrepet nyttårskveld. Det skulle være en stor, offisiell partibegravelse. Til dette svarte Thomle at han ikke ønsket å forrette i en begravelse som både var utensogns og hadde offisiell politisk karakter. Etter dette ble han innkalt til et forhør, arrestert og sendt til Bredtvedt og senere til Berg. Pastor Paulus Holm, Brevik, er avsatt som prest og forvist til Helgøya.

Et kirkelig N.S.-skuespill har funnet sted i Gamle Aker kirke. Det var lagt inn 36 tusen watt lys i kirken. Gudstjenesten ble filmet til bruk i den politiske propaganda. Folk hadde i den anledning fått ordre om å møte i bunad. Også A.T. var innkalt. Hovedrollen spiltes av Bj. Barby. Han skred i fullt skrud opp gjennom midtgangen mens folk etter avtale reiste seg.

Som en prøve på det journalistiske nivå i nasistpressens kamp bl.a. mot kirken siterer vi fra lederen i Adresseavisen, Trondheim, 6/1 d.å. Ansvarlig redaktør er Jac. Skylstad, stallbror til nasibispen Lothe. "Det er merkelig med det norske folk. Hvis det kommer en djevel eller en av djevelens agenter og sier at han er utsendt for Kinamisjonen, Indremisjonen, Sulumisjonen eller andre misjoner, da er øyeblikkelig alle hus åpne for denne djevelens tjener, og koner og døtre stiller seg til tjeneste for ham. Hans hele interesse er kanskje å leve godt med mat og hus og kanskje ha noen kvinner å trøste seg til om natten. Det nye Norge vil ikke finne seg i denne humbug og denne hykleriske agitasjon. Disse satans armer som reiser omkring i bygd og by og sier at de holder oppbyggelse, de er kjent og de skal ikke få drive sitt spill i djevelens tjeneste lenger, og så skal de også vite at deres dag skal komme og den skal bli alvorligere enn de noen gang har drømt om. Lederne av Kinamisjonen i Trøndelag skal ganske kort få møte de norske lover og det norske rettssamfund." - - - "Det finnes fremdeles noen gale prester og andre forrykte idioter som går inn for bolsjevikisk befrielse av Norge. Dem om det. Men det norske folk vil ikke finne seg i dette, og nu er nådens tid ute. Fra denne stund vil alle læger, prester og andre intellektuelle som tror at de kan håne det nasjonale Norge, møte alvor og den ubarmhjertige rettferdighet. De skal få erfare at det er risikabelt å være fiender av det norske folk. Dag eller natt skal de få vite at de er forredere og at de er kjent."

"Dödsrunen". I dödsannonser over hirdfolk og frontkjempere kan en se det kristne kors erstattet med et runemerke, runen Λ eller Υ , som i noen runerekker svarte til bokstavet m, og i andre hadde en annen betydning. Det samme merke utført i stort format blir tegnet opp på tavler under hirdens minnefester for falne, hvor en kan tale om den rene dödningkultus. I referatet fra höytideligheten foran Slottsplassen i Oslo 16/10 43 heter det: "Her var reist en imponerende minnetavle med dödsrunen. . . På hver side flammert ilden i offerskälene på höge obelisker." Og i referatet fra solvervsfesten i Skien nu like för siste jul, hvor minister Riisnäs talte, står det: "Lokalet var vakkert prydet med NS-symboler og et vakkert pyntet juletre. Foran granen var en soldatgrav markert med dödsrunen. En rekke representanter för de tyske og norske myndigheter var til stede." Den nasjonalsosialistiske bruk av "dödsrunen", serlig när den forekommer i dödsannonser, er tydeligvis en bevisst emansipasjon fra kristen symbolikk og kristendommens innhold. Man vil forespeile at man griper tilbake til äldre germansk dödsymbolikk. Det er imidlertid bluff. Hverken runen Λ eller noensomhelst annen rune er i arkeologien kjent som noen "dödsrune".

KIRKEN OG HJEMMENE. Flere ganger har nasistene ettor tysk mønster gått til angrep på de norske hjem. I 1942 skulle ungdomstjenesten rive barn i 10-18 årsalderen fra hjemmene. Ingen myndighet skal jo tåles ved siden av den nasjonalsosialistiske stat, altså heller ikke foreldremyndigheten. Senere var det de unge pikene som fra 18 års alderen skulle tas fra sine formyndere og preges i den nyhedenske livstro. Våre motstandere så her for en gangs skyld klart: kunne det lykkes å bryte ned hjemmene, foreldrenes ansvar og myndighet, så kunne kanskje de unge vinnes for den nye stats-, rase- og menneske-dyrkelse. Men kirken var på vakt. Sammen med skolen forkynte den foreldrenes ansvar, rett og myndighet, og foreldrene gikk inn i sitt ansvar og seiret stort. Foreldrene har ikke gitt fra seg sin myndighet til stat og parti, men et annet spørsmål er om de ikke utleverer sin myndighet til barna selv.

Hvorledes står det egentlig til i de norske hjemmene i dag. Hvorledes er det med hjemmenes autoritet, med foreldrenes ansvar og foreldrenes myndighet overfor barna. Vi må se det sørgelige faktum i øynene at vi her er på glidende grunn. Far og mor har i en uhyggelig grad mistet sin makt over barna. Dette henger sammen med en skjelnsvanger brist i ungdomsoppdragelsen, nemlig mangelen på moralsk autoritet. I vide kretser, også blant troende, har det rådet en utålølig slapphet og likegyldighet når det gjelder den moralske autoritet. Man har simpelthen overlatt til barn og ungdom selv å avgjøre hva som er rett eller urett. Det har vært gjort i frihetens og toleransens navn. Følgene har ikke uteblitt: en oppløsning av moralbegrepene og en mangel på moralsk disiplin som blir en grunnskade i vårt folk om vi ikke nå logger over på en ny baug.

I den totalitære stat lever mennesket hele sitt liv i umyndighet. Men like ille blir det hos oss om barnet ikke møter en moralsk autoritet. Barna skal oppdras til frihet under ansvar, først i mindre ting, så i større. Og det er bare mulig når de lærer å kjenne og respektere visse absolutte normer, satt av Gud, og visse pedagogiske normer, satt av oppdrageren.

Vi må vinne hjemmene tilbake som en Guds ordning i folket. De unge skal vite at bestemte ting er synd og skal ikke tåles: løgn, nasking, drikk, usedelighet f. eks. som i dag endog unge gutter og piker i konfirmasjonsalderen er offer for. Gjenreisningen av den moralske autoritet i kristen ånd i barna og ungdomsoppdragelsen er en veldig oppgave for alle kirkens ansvarlige lemmene i dag.

Men her må selvfølgelig kirkens ledende menn gå i spissen, først og fremst i sitt eget hjem. Det har alltid vært slik i den evangelisk lutherske kirke at hjemmet skulle stå høyt. Det evangeliske prestehjem var etter Luthers mønster ofte åndelige og kulturelle kraftsentrer. Men kan dette sies om de norske prestehjem i dag? Presten er nok opptatt med de tusen gjøremål, men han skylder både seg selv, sine egne og sin menighet å ofre tid på hjemmet. Prestehjemmet burde jo være et mønsterhjem for menigheten. På denne måten kan han være med på den største gjenreisningsoppgave som vi utvilsomt står foran, nemlig å gjenreise de kristne hjem i Norge.

For Norge det er de tusen hjem.
Det kristne Norge - det er Norges kristne hjem.

Det er et Vovestykke at prædike. Har jeg end ikke Myndighed til at forpligte noget andet Menneske: hvert Ord jeg har

K I R K E N I D A G

Primo mars 1945

sagt i Prædikenen, det har jeg forpligtet mig selv til. I Sandhed, et Vovestykke at prædike.
S. Kierkegaard, Indøvelse i Christendom.

Arrestasjoner og forvisninger. Vi bringer en forsinket melding om at pastor Oscar Berg, Namdalen, ble arrestert i desember i fjor. Videre ble Sverre D. Husebye, Brønnøysund, tatt 19/1. Senere er foretatt arrestasjon av Amund Bentzen, Haltdalen, Lars Tjensvoll, Volda, Olav Gautestad, Volda Lærerskole, og Monrad Norderval, Ørsta. Dessuten er Erik Sundby, Mandal, for fjerde gang kommet i fengsel. Pastor Aanderaa, Finnås, tidligere forvist fra Beitstad, er også satt fast.

På N.M.S.s Misjonærheim i Oslo ble misjonsprest Steinar Kjøllesdal og to misjonærsønner arrestert 23/2.

Pastor Johan Lid, N.M.S., som i 3 måneder har vært i Berg fangeleir, slapp ut 13/2 og er forvist til Helgöya. Til samme sted er også Haakon Pharo, Trondheim, og Gabriel Kielland, Hamar, forvist. Pastor Wilhelmsen, Sylling, som har vært forvist fra det ene sted etter det andre, og omsider til Lillehammer, slapp å komme til Helgöya. Hans sikring er betingelsesløst opphevet av politiet.

Til lensmenn i Trøndelag er kommet ordre at alle emissærer i distriktet skal sendes tilbake til sine hjemsteder.

Prestekurset. Novelleforfatteren Örnulf Ree, som i sin tid med nød og neppe absolverte teologisk embetseksamen, og en tid har vært lærer ved N.S.s teologiske lynkurs ved Universitetet, har nå søkt seg entlediget fra sin stilling, sterkt touchert av at han ikke er blitt utnevnt til professor i teologi.

Utklipp. Ifølge en artikkel i NS Månedshefte 1944 s.74 med tverskrift: "Retningslinjer for teoretisk opplæring av NS" skal NS-elevene "orienteres om følgende motstandere av NS: 1) Religiøse åndsretninger som redskap i politikens tjeneste, 2) jødedommen, 3) frimureriet, 4) liberalismen, 5) Marxisme-bolsjevisme". - De religiøse åndsretninger står altså som fiende nr. 1.

"Veldedighetsforeningene er en tilbaketrukket form for hjelpearbeid, og må betraktes som en rest fra en ufullkommen samfunnsordning. Etter hvert som nyordningen skrider fram, må disse rester forsvinne og gi plass for NSH." (NS Månedshefte 1944 s.112.)

"Her er ikke spørsmål om å søke roding i en jødisk forsoningslære". "Hos Jahve blir hatet den sterkeste åndsmakt". (Andreas Nybø, En ny reformasjon. Dogmetro eller kristentro. Viking forlag 1944, s. 202, 220.)

Ungdomsmobiliseringen. NS Ungdomstjeneste har atter forsiktig begynt å røre på hodet, denne gang ved Stavanger-kanten. Det blir også innkalt til kvinnelig AT. Ingen far og mor med våken kristen samvittighet overlater sin datter eller sin sønn til nasistisk tvangspåvirkning og til en uviss skjebne. Det er forferdelig å tenke på hva våre tvangsinnkalte unge kan bli brukt til om her blir krig i landet. Heller fengsel enn svikte sin overbevisning. Det har den hele tid vært kirkens og skolens vei i denne sak.

KIRKEN OG SKOLEN har stått last og brast med hverandre i denne tiden. Det skal åpent innrømmes at det ikke alltid var så. De har gjennom de siste menneskealdrer hatt tendens til å fjerne seg fra hinannen. Skolen følte seg som en voksen datter som ikke lenger stod eller burde stå i det tidligere umyndighetsforhold til sin mor, kirken. Og prestene på sin side kjente seg med sin ensidig teologiske utdannelse mindre og mindre kompetente til å ha noe med skolens indre liv å gjøre etter hvert som skolens gjerning ble rik og mangfoldig. Det gamle geistlige formynderi i alminnelige skolesaker er slutt, og skolens fagfolk har selv overtatt kontrollen. Men det kan sies at det er med skolen og kirken